

A PROSTITÚCIÓRÓL ÉS A PROSTITUÁLTAKRÓL ALKOTOTT VÉLEMÉNYEK BEMUTATÁSA A VIZSGÁLT SZAKIRODALOM ALAPJÁN

Szakirodalom elemzés az „Egy speciális értelemben hátrányos
megkülönböztetésű csoport esélyegyenlőségének
javítása” című program keretében

Készítette: Fact Alapítvány, 2009

„A projektet támogatja az Európai Unió és a Magyar Köztársaság”

A prostitúcióról és a prostituáltakról alkotott vélemények bemutatása a vizsgált szakirodalom alapján

Szakirodalom elemzés az „Egy speciális értelemben hátrányos megkülönböztetésű csoport esélyegyenlőségének javítása” című program keretében

Program kódja: 2006/018-176.03.01/Makro
Szerződés száma: 2006/018-176.03.01-0019

Készítette:

Kesztyüs Márk (gyakornok)
Busa Csilla (kutatásvezető)
Füzesi Zsuzsanna (témavezető)

Fact Gazdaság és Társadalomtudományi Alkalmazások Alapítvány

Háttér

A „Civil szervezetek és az anti-diszkriminációs törvény végrehajtása” című pályázat célja azon civil szervezetek segítése, amelyek az egyenlő bánásmód törvény megvalósítását, és a diszkrimináció ellenes tevékenységeket támogatják. A program közvetett célja, hogy a civil szervezetek anti-diszkriminációs tevékenységét támogatva segítsék elő a társadalmilag, gazdaságilag, vagy politikailag kirekesztődött csoportok társadalomba való integrálását.

A Prostituáltak Érdekvédelmi Egyesülete *„Egy speciális értelemben hátrányos megkülönböztetésű csoport esélyegyenlőségének javítása”* című, 2006/018-176.03.01-0019 azonosítószámú programjának hosszú távú célja, hogy csökkentse a prostituáltakkal szembeni előítéleteket, támogassa a prostitúció munkaként való elismerését és járuljon hozzá a szex-munkások társadalomba való beilleszkedéséhez. A rövid távú célok elsősorban a prostituáltakat érintő diszkrimináció visszaszorítását és a társadalmi környezet érzékenyebbé tételét szolgálják. A projektben megvalósuló tevékenységek között szerepel pl. az anti-diszkriminációs ügyvédhálózat kiépítése, a prostituáltakkal kapcsolatos attitűdök és előítéletek feltárása a befoglaló társadalom kérdőíves vizsgálatával és sajtóelemzéssel, a hatósági diszkrimináció feltárása mélyinterjúk kutatással, az egyenlő bánásmód törvény végrehajtásának elősegítése jogsegély-szolgálatok kiépítésével, sajtótájékoztató-sorozatokkal stb.

Bevezetés

A pályázati programban megfogalmazott tevékenységek részeként a Fact Gazdaság és Társadalomtudományi Alkalmazások Alapítvány irodalomelemzést készített a témában releváns kutatási beszámolókból.

Az elemzés célja az volt, hogy sorra vegyük a vizsgált kérdéskörben eddig megjelent kutatásokat, és ismertessük azok eredményeit. A prostitúcióval kapcsolatos szakirodalmak csekély száma ellenére ezekben a kutatásokban már körvonalazódtak a kérdéskört jellemző legfontosabb problémák. A következőkben három tanulmány eredményeit mutatjuk be, melyek közül kettő a Médiakutató c. folyóirat kisebbségi rovatában jelent meg 2003 őszén, a harmadik vizsgálat pedig 2006-ban a Panta Rhei Társadalomkutató Bt. jóvoltából készült. Ezek a kutatási eredmények iránymutatóként és összehasonlítási alapként is szolgálnak a projekt során megvalósuló vizsgálatoknak (sajtóelemzés, kérdőíves kutatás).

A kutatások bemutatása

1. Margit Patrícia: Megalázó szavak fogságában, Médiakutató (2003)

A kutatás körülményei

A szóban forgó vizsgálat egy nemzetközi kutatás részeként valósult meg. Alapvető célja az volt, hogy feltárja a média véleményformáló szerepét a prostitúcióval kapcsolatban, illetve bemutassa a türelmi zónák magyarországi sajtóvisszhangját.

A sajtóelemzéshez Margit Patrícia hét újságot használt fel: a Magyar Nemzetet, a Népszabadságot, a Blikket, a Mai Napot, a HVG-t, a MaNcsot és a Zsarú magazint. A végső mintát 1999 november és 2001 márciusa között megjelent 74 releváns cikk alkotta.

Legfontosabb megállapítások

A médiaelemzés szerint a sajtó meglehetősen egyoldalúan, degradáló módon mutatja be a prostituáltakat, ezzel szemben a szexuális szolgáltatásokat igénybe vevő kliensekről általában nem esik szó. A prostitúciós tevékenységet rendszerint összekapcsolják a szervezett bűnözéssel, a türelmi zónákat pedig a társadalomtól

való elkülönítés eszközének tekintik. A felsorolt szempontok mellett alig jelennek meg azok az álláspontok, amelyek a szexmunkát törvényesen szabályozott legális pénzkereseti forrásnak mutatják be.

Részletes eredmények

A szabályozás diskurzusa

A szerző felhívja a figyelmet arra, hogy a New York-i egyezmény, illetve a magyar jogszabályok összeférhetetlensége tovább bonyolítja a türelmi zónák körül kialakult ellentmondásokat. A jogalkotók nézeteinek médiában való megjelenése, a politikusok elzárkózó kirekesztő magatartása befolyásolja a közvélemény prostituáltakról alkotott véleményét is. E nyilatkozatok pedig szükségképpen tovább erősítik a prostituáltak deviáns megjelölését.

Ez a stratégia nagyban hozzájárul a prostituáltakkal szemben megfogalmazódó jogi kényszerek legitimizálásához. A médiában általában csak a szexuális szolgáltatást nyújtó személyekről alkotnak negatív hangvételű véleményeket, ezzel szemben a kliensek és a futtatók jóval enyhébb megítélés alá esnek a vizsgált sajtóban.

Nemek közti hatalmi viszonyok

A vizsgálat kimutatta, hogy a prostitúciót a média kizárólag női szerepnek tulajdonítja, a futtatók és a kliensek szerepében pedig általában férfiak jelennek meg. A vizsgált sajtóanyagban a lekezelő megszólítás csak a prostituáltakat érintette, a futtatókkal és a kliensekkel szemben ilyen jellegű nyelvi stigma nem volt megfigyelhető, a legtöbb újságcikkben pedig a kliensek egyáltalán nem szerepeltek. A témában tett nyilatkozatok többsége férfiktól származik, így a nemek közti különbség a megszólaltatott személyek sajtóban való megjelenésében is kirajzolódik.

Szegénység és prostitúció

A vizsgált sajtóanyagok nem fordítanak kellő figyelmet arra, hogy a prostitúció okait több szempontból is bemutassák. Ehelyett a prostituáltakról alkotott vélemények általánosságban egy homogén csoporttal szemben fogalmazzák meg megállapításait.

A tisztátalanság

A megjelent cikkek többsége a prostituáltakat züllött, beteg egyéneknek ábrázolja, a prostitúciót pedig a nemi betegségekkel és a tisztátalansággal hozza összefüggésbe. A türelmi zónákat általában olyan eszközként mutatják be, amelyek a prostituáltak társadalomtól való elkülönítését szolgálják.

Bűn és bűnhődés

Részben a törvényi szabályozásnak köszönhetően a prostitúció kérdése összemosódott a szervezett bűnözéssel. A bűnözéssel kapcsolatos szemléletmódot a sajtócikkek többsége felerősíti. A cikkekben a prostituáltakat egyértelműen a bűnözőkkel azonosítják, ezzel szemben a kliensekről és a futtatókról általában nem esik szó. A vizsgált sajtóanyagok nem szóltak a rendőri túlkapásokról és a prostituáltakat érintő más agressziókról sem.

2. Vicsek Lilla: Beszélgetések a prostitúcióról, Médiakutató (2003)

A kutatás körülményei

A következőkben bemutatott fókuszcsoportos kutatás célja az volt, hogy feltárja a prostitúcióról alkotott vélemények alakulását, figyelembe véve a személyes tapasztalatok és a média véleményformáló hatását. A vizsgálatból két fókuszcsoport tapasztalatait ismerjük meg. Az egyik csoport tagjai rendelkeztek állandó személyes tapasztalattal a prostitúcióról, míg a másik csoport tagjai nem.

Legfontosabb megállapítások

Számos ellentmondás fedezhető fel a prostituáltakkal kapcsolatos véleményekben, emellett több olyan állítást közöltek a résztvevők, amelyeknek nincs visszaellenőrizhető forrása. A többség szerint szükséges ugyan a prostitúció legalizálása, azonban ezt csak úgy látják elfogadhatónak, ha ezek a tevékenységek a társadalomtól elzártan zajlanak. Az utcai prostituáltaknak inkább áldozat szerepet tulajdonítottak, míg a szállodai prostituáltak esetében ezt a tevékenységet tudatos választásnak tartották. Megítélésüket tekintve azonban az utcai prostituáltak vannak rosszabb helyzetben, ami elsősorban a tevékenységgel járó körülményekre és az előítéletekre vezethető vissza.

Részletes eredmények

Diskurzus a fókuszcsoporthban

A vizsgálatban résztvevők többsége nem tudta egyértelműen definiálni, mit ért prostitúció alatt, így a vélemények legtöbbször igencsak ellentmondásosak voltak.

Gender és szexualitás

A résztvevők mindegyike kizárólag csak női prostituáltokról beszélt, tehát a fókuszcsoporthban részt vevők fejében is a férfi kliens, női prostituált szerepek alakultak ki. A többség véleménye szerint a klienseket kevésbé kell büntetni mint a prostituáltakat. A női résztvevők szerint azok a férfiak, akik igénybe veszik a prostituáltak szolgáltatásait mentálisan sérült személyek. A férfiak véleménye ezzel ellenkező: a prostituáltak szolgáltatásainak igénybe vétele teljesen normális dolognak nevezhető. Egyhangú álláspont született arról, hogy a büntetéseknek elsősorban a futtatókat kell érintenie, azonban ez csak azt követően fogalmazódott meg, miután a moderátor beemelte a „futtatót” is a beszélgetésbe. A diskurzusok során a férfiak részéről előkerült a nők „kurvás tulajdonságainak” a kiemelése, tehát a fókuszcsoporthokban is megtörtént a nők „viselkedésének” stigmatizálása.

Patológia és kirekesztés

A beszélgetésben részt vevők egyetértettek azzal, hogy a prostitúciót legális keretek között lehetne engedélyezni. A legalizálás feltételének tartották azonban a társadalomtól való elkülönítést, ami elsősorban - elméletük szerint - az utcai prostitúcióval járó higiénés körülményekre vezethető vissza. A fókuszcsoporth tagjai határozottan megkülönböztették az utcai és a hotelekben történő prostitúciót. Az utcai prostitúciót főként a bűnözéssel, a szegénységgel kapcsolták össze, ezzel szemben a hotelekben lévő prostitúciót inkább szabad választásként értelmezték. Ez az elkülönítés a szóhasználat során is érzékelhető volt, hiszen az utcai prostituáltakat lekezelő, degradáló megszólítással illették, míg a szállodai prostituáltakról „tisztelettudóbban” nyilatkoztak. A prostitúciós tevékenységet néhányan összekapcsolták a roma származással is. A kutatás során megállapítást nyert tehát, hogy az utcai prostitúcióval szembeni előítéletek nem magára a tevékenységre irányultak, hanem a higiéniai, a szegénységgel, vagy az etnikai hovatartozással

összefüggésbe hozható tényezőkre. A fókuszcsoport eredményei azt sugallják, hogy a prostitúciót láthatatlanná kell tenni ahhoz, hogy a társadalmi megítélés kedvezőbb legyen a prostitúciós tevékenységet végző személyekkel szemben.

A bűnözés diskurzusa

A fókuszcsoportban részt vevők - főleg az utcai prostitúciót - gyakran összekapcsolták a bűnözés kérdéskörével, ugyanakkor az is kiderült, hogy a prostitúciót magát nem tartják bűncselekménynek. Megjelent az a vélemény, miszerint a nőket kényszerítik a prostitúcióra, de emellett az is, hogy ez egy saját személyes belátás következménye. Figyelemre méltó paradoxon feszül a részt vevők álláspontjai között. Az utcai prostituáltakat inkább áldozatnak tekintik, mégis őket ítélik el határozottabban, szemben a szállodai prostituáltakkal, akikről feltételezik, hogy szabad akaratukból váltak prostituáltakká megítélésük, mégis kedvezőbbnek mondható.

Piaci diskurzus

A fókuszcsoportban részt vevők a prostitúciót piaci tényezőként is értelmezték. A vizsgált személyek közül voltak olyanok akik a szállodai prostitúciót egyfajta szolgáltatásként fogták fel, az utcai prostitúció esetében azonban ez az álláspont már nem érvényesült. A liberálisabb álláspontot képviselők sem tolerálnák azonban azt, hogy a lakóhelyük közelében prostituáltak dolgozzanak.

Politikai és regulációs diskurzus

A korábbiak során már említettük, hogy a résztvevők elfogadnák a prostitúció legalizálását. A beszélgetések során az is kiderült, hogy a prostitúciót a törvényi szabályozás feltétele mellett az államnak kellene irányítania. A csoporttagok szerint kedvező hatással lenne a prostituáltak megítélésére az, ha rendszeresen kötelező orvosi szűrővizsgálatokon vennének részt, illetve adóznának a munkájuk után.

Személyes tapasztalatok hatása

A kísérleti és kontrollcsoport tagjai hasonló fogalmi keretek között gondolkodnak a prostitúcióról. Lényegi különbségek közöttük a megoldási javaslatoknál kerültek elő.

Mindkét csoport egyetértett abban, hogy a prostituáltakat el kell különíteni a társadalomból, azonban míg a kísérleti csoport tagjai a teljes és észrevehetetlen elszigetelés mellett kardoskodtak, addig a kontrollcsoport tagjai mesterségesen létrehozott vigalmi negyedekben képzelik el a prostituáltak működését.

Az elemzők a beszélgetések során előforduló információk forrásait is figyelemmel kísérték. Mindkét csoportra az volt jellemző, hogy főként forrás nélküli kijelentéseket tettek. A kísérleti csoportban gyakori volt a saját személyes tapasztalaton alapuló vélemények ismertetése. A kontrollcsoportban a tapasztalatok hiányát főként a médiából szerzett információk pótolták. Mindkét csoportra jellemző volt a hallomásból szerzett ismeretek hangoztatása.

A sajtóelemzés illetve a fókuszcsoport eredményeinek összehasonlítása

A következőkben a sajtóelemzés, illetve a fókuszcsoport eredményei közötti hasonlóságok és különbségek bemutatására törekszünk.

Hasonlóságok

A sajtóelemzés, illetve a fókuszcsoportos vizsgálat során is előkerültek a „kurvas női szerepek.” A kutatások tehát megerősítették, hogy a férfiak körében gyakran megjelenik a nők kurvas szerepeinek hangsúlyozása, e vélt tulajdonságok, illetve viselkedések stigmatizálása.

A kliensek felelősségéről a vizsgált sajtóanyag nem értekezik, a fókuszcsoport tagjai szerint pedig a klienseket nem terheli büntetőjogi felelősség oly mértékben, mint a prostituáltakat.

A prostitúcióval kapcsolatosan kizárólag női prostituáltakról esik szó. A sajtóban sem jelent meg, és a fókuszcsoportok tagjai sem gondoltak a férfi prostitúcióra.

Az utcai prostitúciót rendre összekapcsolták a bűnözéssel, kiváltó oknak pedig a szegénységet, a problémás anyagi hátteret tartották.

Eltérések

A fókuszcsoporthoz hangsúlyosan jelent meg a prostituáltak futtatóinak elítélése, ezzel szemben a kutatásba bekerült sajtótermékek nem értekeztek személyükről. A fókuszcsoporthoz részt vevők szerint a futtatókat kellene inkább büntetni a prostituáltak helyett.

A fókuszcsoporthoz beszélgetések során élesen elkülönült az utcai és a szállodai prostitúció megítélése. A szállodai prostitúciót kevésbé ítélték el, ugyanakkor azt is vélelmezték, hogy ez a prostituált szabad döntésének eredménye. A szállodai prostitúciónál tehát megjelent a prostitúciós tevékenység szolgáltatásként való értelmezése.

3. Juhász Judit, Csíkvári Judit: Középpontban a prostituáltak alapvető jogai – háttérkutatás az oktatási program és jogsegélyszolgálat előkészítéséhez, Panta Rhei Társadalomkutató Bt.

A kutatás körülményei

A Panta Rhei Társadalomkutató Bt. által végzett kutatás a prostituáltakat, illetve a prostitúcióval foglalkozó szakembereket célozta meg. A vizsgálat során 52 mélyinterjút készítettek, ebből 37-et prostituáltakkal, 15-öt pedig a témával foglalkozó szakértőkkel. A szakértők között rendőr, ügyvéd, szociális munkás és a Prostituáltak Érdekvédelmi Egyesületének elnöke is megtalálható volt. A prostitúció összetettségére való tekintettel, a prostituáltak között voltak utcán legálisan és illegálisan, lakáson, és „irodában” dolgozó prostituáltak.

A kutatás célja – többek között – a prostituáltak jogi ismereteinek, a hatósággal való viszonyuknak, és a prostituáltak között működő információs csatornáknak a megismerése volt.

Legfontosabb megállapítások

A prostituáltak többsége nincs tisztában alapvető jogaival, éppen ezért szükséges a jogi és állampolgári ismeretek közvetítése képzési programok keretében. A

prostituáltakkal szemben elkövetett jogsértések kezelésére jogsegélyszolgálatot célszerű létrehozni. A hatósággal való konfliktusok és jogsértések csökkentése érdekében az oktatási programok a prostituáltak kommunikációs és konfliktuskezelői képességének fejlesztésére is ki kell térnie. A képzés kulcsfontosságú része, hogy milyen kommunikációs csatornákon, illetve szereplők segítségével valósítható meg leghatékonyabban a felkészítés. A hatékonyság növelése érdekében célszerű a prostituáltak képzői szerepbe való bevonása, a társadalmi távolság csökkentése érdekében. A kommunikációs programokat a prostituáltak szocio-kulturális hátterének figyelembe vételével kell kidolgozni. A kutatási eredmények szerint a legproblémásabb csoportot az utcai prostituáltak jelentik, mind a konfliktushelyzetek, mind a képzési lehetőségek tekintetében egyaránt. Az utcai prostituáltak elérése - a szállodai prostituáltakkal szemben - nagyobb nehézségekbe ütközik, továbbá az érdeklődés felkeltése is valószínűsíthetően az utcán dolgozóknál igényel nagyobb energia ráfordítást. A stratégia részét képezi az érintettek érdeklődésének a felkeltése és az érdeklődés hosszabb távú fenntartása. A kutatási tapasztalatok alapján megállapítást nyert, hogy sok esetben a hatósági személyek sem rendelkeznek kellő ismeretekkel a probléma kezelését illetően, ezért körükben is szükséges az emberi jogok tiszteletben tartásával kapcsolatos képzések beindítása.